

УДК: 342

ДВОМОВНІСТЬ В УКРАЇНІ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

студентка, Семенченко Т. В.

e-mail: tanyasemenchenko7@gmail.com

студентка, Чебан Ю. В.

e-mail: cheban03@ukr.net

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Україна, Харків

У даній статті досліджується питання щодо статусу державної мови в Україні. Проаналізовано ситуацію щодо можливості запровадження другої державної мови в Україні в історично-політичному аспекті. Розкрито зміст конституційних положень щодо статусу української мови та гарантії дотримання мовних прав національних меншин. Проаналізовано юридичні позиції Конституційного Суду України щодо офіційної мови. Розглянуто Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» щодо його конституційності. Проаналізовано опитування, яке провів фонд «Демократична ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центр Разумкова щодо запровадження другої офіційної мови та опитування волонтерської організації «Простір свободи» щодо вибору рідної мови та мови спілкування у побуті. Здійснено порівняння двомовності в Україні та в інших країнах.

Ключові слова: білінгвізм, державна мова, мовні права, статус української мови, мовна ситуація.

Семенченко Т. В., Чебан Ю. В. Двухязычие в Украине: миф или реальность? / Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, Харьков

В данной статье исследуется вопрос о статусе государственного языка в Украине. Проанализирована ситуация о возможности внедрения второго государственного языка в Украине в историко-политическом аспекте. Раскрыто содержание конституционных положений о статусе украинского языка и гарантии соблюдения языковых прав национальных меньшинств. Проанализированы юридические позиции Конституционного Суда Украины относительно официального языка. Рассмотрены Закон Украины «Об обеспечении функционирования украинского языка как государственного» о его конституционности. Проанализированы опрос, проведенный Фондом "Демократические инициативы" имени Илька Кучерива совместно с социологической службой Центра Разумкова о введении второго официального языка и опрос волонтерской организации "Пространство свободы" по выбору родного языка и языка общения в быту. Проведено сравнение двуязычия в Украине и в других странах.

Ключевые слова: билингвизм, государственный язык, языковые права, статус украинского языка, языковая ситуация.

T. Semenchenko, J. Cheban, Bilingualism in Ukraine: myth or reality? / Yaroslav Mudryi Law University, Ukraine, Kharkiv

In given article the question of solving the issue about the status of the state language in Ukraine. The situation about possibility of introduction of second official language in Ukraine in historically political aspect was analyzed. Constitutional provisions about the status of Ukrainian language and guarantees of observance of language rights of national minorities were revealed. The legal positions of the Constitutional Court of Ukraine regarding the official language are analyzed. The Law of Ukraine "On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language" regarding its constitutionality is considered. The survey

conducted by the Ilko Kucheriv Democratic Initiative Foundation together with the Razumkov Center sociological service on the introduction of the second official language and the survey of the volunteer organization Space of Freedom on the choice of native language and language of communication in everyday life were analyzed. The comparison of bilingualism in Ukraine and other countries was done.

Key words: bilingualism, state language, language rights, status of Ukrainian language, language situation.

Вступ. Мова найважливіша ознака нації. Держава повинна забезпечувати конституційні права і свободи громадян щодо їх мовних прав. Саме тому мовна політика є одним із найважливіших пріоритетів у здійсненні державної влади своїх функцій. Крім цього, наразі питання двомовності є досить поширеним в Україні, оскільки все частіше громадяни України виносять на обговорення громадськості питання щодо запровадження другої державної мови. Тому слід звернути особливу увагу щодо білінгвілізму в інших країнах та порівняти їх мовну ситуацію з Україною.

Стан опрацювання проблематики. Проблеми регулювання мовних відносин у суспільстві є об'єктом вивчення таких вітчизняних учених, як І. Лопушинський, О. Куць, Є. Ткаченко, Л. Масенко, Л. Нагорна та ін., у чиїх працях висвітлюється сутність мовної ситуації в Україні, мовної політики та дотримання мовних прав українців та національних меншин.

Метою статті є розгляд перспективи запровадження другої державної мови в Україні при врахуванні досвіду політики іноземних держав у даній сфері.

Виклад основного матеріалу статті. Згідно з тлумаченням Конституційного Суду України під державною мовою розуміється

мова, якій надано державою правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах життя суспільства. [5]

Відповідно до юридичної позиції КСУ, українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом.

Тобто іншими словами: це мова, вживання якої закріплене на законодавчому рівні і є обов'язковим для застосування в органах державного управління, публічної влади та громадських організаціях, а також на підприємствах, в державних закладах освіти, науки і культури та у засобах масової інформації.

Питання ж офіційної мови в Україні регулюється положеннями Конституції, а саме: розділом I «Загальні засади», що закріплює основи конституційного ладу Української держави, а також Законом «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який набрав чинності 16 липня 2019 року. [1]

Якщо бути точнішими, то статус єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією, яка є актом прямої дії та має найвищу юридичну силу, а порядок функціонування і застосування її у свою чергу – законом.

Відповідно до частини 1 статті 10 Конституції статус державної мови в Україні наданий саме українській мові, забезпечення всебічного розвитку та функціонування якої в усіх сферах суспільного життя на території України покладається на державу. Окрім цього, у ній зазначається, що держава також має сприяти розвитку мов міжнародного спілкування, захищати та гарантувати використання та розвиток російської та інших мов національних меншин. [1]

Якщо говорити про функції української мови як офіційної, то вони полягають у забезпеченні у свідомості українського народу поняття єдності та самоідентифікації як виняткової нації, гарантії захисту прав людини та громадянина, підтримки національної безпеки. Окрім цього, українська мова виконує й функцію міжетнічного спілкування та є однією з особливостей нашої країни, адже вважається її державним символом. Ці її функції визначаються Конституцією та законами.

Проте на даний час у провадженні Конституційного Суду України знаходиться справа щодо конституційності Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року за конституційним поданням 51 народного депутата України, більшість яких є членами фракції «Опозиційний блок». Нардепи, які звернулись до Конституційного Суду України, стверджують, що такий закон не відповідає Конституції України, порушує порядок застосування мов національних меншин та дискримінує російськомовних громадян.

Сам Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», у свою чергу, регулює питання обов'язкового її використання, а саме: згідно зі статтею 2 українська мова як офіційна застосовується в нормативних актах та роботах, діловодстві та документації тощо, тобто є обов'язковим засобом спілкування у органах публічної влади – державного управління та місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень. Така властивість державної мови не поширюється на сфери приватного спілкування та не є обов'язковою при здійсненні релігійних обрядів.

Також стаття 9 розділу III даного Закону передбачає виключний перелік тих осіб, що зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків. До них

належать, зокрема, Президент України, всі представники законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, державні службовці, фахівці юридичної сфери, робітники закладів освіти, серед них педагоги, та медичних закладів, а також посадові та службові особи підприємств, установ і організацій державної і комунальної форм власності. Передбачається також і обов'язок володіння українською мовою для тих, хто бажає вступити на ці посади або займатися даним видом діяльності.

Окрім цього, положеннями Закону, а саме: статтями 6 та 7 розділу II, встановлюється, що володіння державною мовою є також однією з умов набуття українського громадянства. А те населення, що вже є громадянами, у свою чергу має вільно володіти українською як офіційною мовою своєї держави та використовувати її у сферах публічного спілкування. Але при цьому говориться, що кожен має право самостійно обирати мову свого спілкування у приватному житті.
[3]

Проаналізувавши відповідний закон, можемо припустити, що рішенням Конституційного Суду буде встановлено конституційність вищесказаного закону, адже він не обмежує права національних меншин. Крім цього, дія цього закону ніяк не поширюється на приватне спілкування. У побуті громадяни України можуть самостійно обирати мову, якою бажають спілкуватися.

Адже, як уже згадувалося раніше, українським законодавством забезпечується не лише захист та підтримка власної державної мови, а також і мов національних меншин, до яких, зокрема, відносяться всі інші мови населення, що проживають на території України.

Зокрема, Є. В. Ткаченко у своїй праці «Правовий захист прав етнічних та мовних меншин» зазначає, оскільки наша держава є багатонаціональною та полімовною країною, що перебуває на етапі

державотворення, то для державної влади є важливим не лише закріплення та забезпечення прав представників титульної нації, але і гарантування прав усіх національних меншин України, що є вагомою передумовою забезпечення суспільної злагоди. [6, с.45]

Що ж до національних меншин, то на території України їх налічується близько 130. Підтримка їх власних засобів спілкування та питання щодо правового регулювання національно-етнічних відносин передбачається положенням законодавства, а саме у 10 та 11 статтях Конституції України. Згідно з 10 статтею, Конституцією гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин. А статтею 11 держава сприяє розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин.

У разі ж якщо, жодна з національних меншин певної території не становить більше однієї другої всього населення, то в такому випадку має функціонувати виключно державна мова. [1]

І. П. Лопушинський у своїй праці «Державна мовна політика в Україні. Освітнянський аспект» особливу увагу звертає на державну мову в освітянській сфері і вважав, що питання формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти в Україні є пріоритетним. [7]

Окрім нього, до даної теми звертався і Є. В. Ткаченко. Він, зокрема, згадував у своєму посібнику статтю 53 Конституції України, у якій зазначено, що у державних і комунальних навчальних закладах поряд із державною мовою відповідно у навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин (ч. 5 ст. 53). [6, с.49]

Тому важливим є також Закон України «Про освіту», а саме: стаття 7, якою фактично запроваджується вся система навчання

українською мовою. Лише в початковій школі діти можуть навчатися мовою національних меншин. [4]

Запровадження системи навчання державною мовою, пояснюють державотворці, жодним чином не звужуватиме рівень володіння і використання мов національних меншин, адже спрямоване на забезпечення рівних можливостей для всіх громадян України на здобуття вищої освіти, доступу до держслужби, професійного розвитку тощо. Тобто держава таким чином виконує свій обов'язок – забезпечення рівності серед всіх громадян України.

Це підтверджує і висновок Венеціанської комісії щодо статті 7 Закону України «Про освіту», у якому говориться, що сприяння посиленню державної мови та її обов'язковість для всіх громадян є законною і навіть похвальною метою держави. І хоча стаття 7 передбачає однозначне підвищення ролі державної мови та зменшення ролі мов меншин, проте також залишається можливість більш детального уточнення щодо системи навчання в іншому законі, наприклад, «Про загальну середню освіту». [4]

Крім того, позитивним аспектом даного Закону Венеціанська комісія називає передбачену параграфом 4 статті 7 правову основу для викладання інших предметів офіційними мовами ЄС. На її думку, таким шляхом українська влада намагається забезпечити вивчення окремих дисциплін мовою національних меншин. Тобто їх мова не буде викладатися лише як окремий предмет. [2]

Таким чином, Закон України «Про освіту» не тільки не звужує права нацменшин, а й відповідає статтям 22 та 53 Конституції України, адже гарантує вивчення національних мов.

Окрім права національних меншин на здобуття освіти їхньою мовою, Є. В. Ткаченко перераховує й інші їх права, а саме: розвиток національних культурних традицій, використання національної

символіки, сповідування власної релігії, задоволення потреб у літературі, мистецтвах, засобах масової інформації, створення навчальних закладів тощо.

У своїй ж праці Є. В. Ткаченко звертався не тільки до національного законодавства, а й до міжнародних документів, а саме: Рамкової Конвенції та Європейської Хартії регіональних мов або мов мешин. Відповідно до останньої, він називав такі мовні права меншин як: свобода представників етнічних меншин одержувати, поширювати інформацію й ідеї та обмінюватися ними рідною мовою, право вільно користуватися нею в особистому та громадському житті, право бути поінформованими зрозумілою для них мовою про підстави арешту тощо. [6, с.88]

Що ж до праці О. Куць, то у своєму аналізі мовної політики державотворчих процесів України науковець доходить висновку, що "політичні, соціально-економічні, культурні, правові аспекти функціонування державної мови в усій її специфіці мають бути узгодженими елементами цілісного, суспільного світогляду, декларованого як курс держави на гармонію і злагоду в суспільстві". [8, с.196]

Отже, питання української мови як єдиної державної є досить важливим для країни та й добре врегульованим в українському законодавстві. Проте з часом серед державотворців та й самого народу постає думка, чи потрібне закріплення в Україні другої державної мови: чи то російської, чи англійської? З метою вирішення цього питання владою було проведено опитування, основним завданням якого було встановити: чи бажає український народ запровадити другу державну мову.

У січні 2020 року фонд "Демократична ініціатива" імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центр Разумкова

оприлюднили результати дослідження щодо запровадження другої державної мови, а саме – російської. Загальнонаціональне опитування було проведене по всій території України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Проаналізувавши результати даного опитування, було зроблено висновок, що більшість українців вважають, що українська мова має бути єдиною державною мовою. Зокрема, 68, 5 % українців проголосували за те, що російська мова може вільно використовуватись у побуті, але державна мова повинна бути лише одна — українська. 11,5 % вважають, що все ж таки російська мова повинна бути запроваджена на державному рівні, а 15 % опитуваних дотримуються думки, що російська мова, як офіційна, повинна бути лише в окремих регіонах. Крім цього, 81,1 % українців згодні з твердженням, що українська мова є важливим атрибутом незалежної України. Також абсолютна більшість, а саме 80% вважає, що всі керівники держави та державні службовці повинні у робочий спілкуватися саме державною мовою. [9]

У листопаді 2020 року було оприлюднено результати опитування волонтерської організації “Простір свободи”, згідно з яким, 73,4 % опитуваних вважають, що рідною мовою громадян України є українська. А 53 % вказали, що їх основною мовою спілкування вдома є також українська. [10]

Такий результат був досить передбачуваним та зрозумілим, адже, як вказує, у своїй праці “Нариси з соціолінгвістики” Л. Масенко :”двомовність створює колоніальну залежність одного народу від іншого. Тому ціла мовна спільнота змушена вивчити, крім рідної, ще одну мову і використовувати її для спілкування у визначених обставинах. Якщо друга мова поступово переймає всі функції рідної,

виникає небезпека зникнення рідної мови і перетворення білінгвів на одномовців, що переходять на другу мову спілкування”. [11, с.99]

Це пояснюється тим, що мова і нація – невід’ємні поняття. Знання нацією своєї мови відображає її згуртованість та злагодженість. Внаслідок же мовного зсуву може відбутися зміна етнічною спільнотою корінної мови на іншу. Таке явище раніше було характерним для колонізованої країни, коли підкореному населенню нав’язували мову країни-завойовника. Цей процес можна прослідкувати і в Україні, коли після її завойовування у минулих століттях Польщею чи Росією українську мову пригноблювали та нав’язували іншу. А що відбувається з націями, які втрачають власну мову? Вони втрачають свою ідентичність.

Л. Нагорна у своїй праці «Політична мова і мовна політика» наголошує на тому, що: «мова - це феномен духовної культури і свідомості...національна мова зберігає єдність народу в часи тяжких випробувань, об’єднує його у часі і просторі. [12, с.236]

Також ще одним важливим аргументом є те, що немає мови – немає держави. Тому зникнення української мови є загрозою національній безпеці України, загрозою існуванню української нації та її держави.

Нищення української мови було основним політичним завданням російського імперіалізму. Тих, хто виступав проти русифікації, жорстоко вбивали чи репресували до Сибіру або ж до психіатричних лікарень. Люди боролися за визнання української мови, тому основним прагненням теперішнього та майбутнього покоління повинно бути збереження корінної мови.

Підтвердженням цього є й приклад ситуації двомовності у Фінляндії. Досить довгий час шведи пригнічували розвиток фінської мови, якою говорили всі корінні жителі, а єдиною офіційною

залишалася саме шведська. Проте після становлення Фінляндії як суверенної та незалежної держави її населення зрозуміло потребу в захисті та розвитку їх власної мови, результатом чого на даний час є те, що фінська мова проголошена другою державною, а громадян, що говорять шведською, – мізерна кількість.

Отже, спираючись на власну історію та досвід іноземних країн, можемо зробити висновок, що утвердження власних мов є одним із основних елементів зміцнення національної безпеки. Адже якщо не буде власної мови, то не буде єдиного народу, цілісної держави.

Схожих поглядів дотримувались і науковці минулих століть. Вони говорили: мова об'єднує людей у їх творчій та розумовій діяльності, у боротьбі щодо спільних проблем а найголовніше, вона відіграє дуже важливу роль при формуванні громадської думки. Ще в ХІХ столітті британський філософ Джон Стюарт Мілль наголосив на тому, що серед людей, яким бракує почуття солідарності, і спільна громадська думка, необхідна для діяльності представницького врядування. Впливи, які формують громадську думку – і, отже, визначають ухвалення політичних рішень, – будуть різними у різних частинах країни. В одній частині будуть довіряти зовсім іншій категорії лідерів, ніж в іншій.

Лопушинський І. П. вважає, що у нашій країні державність української мови є ключовим системоутворювальним чинником конституційного ладу України як національної держави європейського типу. Тому що будь-які спроби запровадити в нашій країні офіційний статус для інших, крім української, мов на порушення Основного Закону, є замахом на конституційний лад України як незалежної, самодостатньої, демократичної національної держави. [13]

Якщо звертатися до міжнародного досвіду вирішення питання мовної політики, то науковці виділяють тут два основних підходи.

Перший полягає у тому, що країна закріплює у власному законодавстві лише одну державну мову, яка належить певній національності, що переважає над іншими етнічними групами, та яка зробила значний внесок у розвиток даної держави. До таких країн, зокрема, вони відносять Іспанію, Швецію та Велику Британію.

Другий же підхід вчені тлумачать як забезпечення за допомогою держави функціонування одночасно декількох мов, які визнаються офіційними. Цей варіант стосується тих країн, де виявити одну корінну національність дуже складно.

Наразі у світі існує ряд країн, у яких на законодавчому рівні закріплена можливість існування декількох державних мов. Зокрема, такими є 6 країн Європи, а саме: Фінляндія, Ірландія, Бельгія, Швейцарія, Білорусь, Боснія і Герцоговина, а також Канада – одна із розвинутих держав Північної Америки. Причина формування ними такої мовної політики полягає у їх політичних, історичних та культурних особливостях.

Для вирішення потреби закріплення другої державної мови в Конституції України державотвоці досить часто беруть за приклад Швейцарію та Канаду, спираючись на те, що вони є багатомовними країнами.

Якщо ж звертатися саме до держави Центральної Європи – Швейцарії, то наразі у ній існує чотири офіційні мови: німецька, французька, італійська та реторманська, серед яких перші три мови є мовами офіційного діловодства, а реторманська – належить до групи романських мов. Зараз нею спілкуються лише приблизно 60 тисяч людей. Це пов'язане з тим, що переважна більшість корінних носіїв покинули швейцарський кантон – Граубендюн, який є осередком реторманської мови. Питання ж про її збереження як державної мови вирішилося швейцарцями на її користь через причини любові та

гордості за власну культуру та бажання зберегти унікальну мовну спадщину.

Проте, щоб зрозуміти, чи є цей приклад доцільним для нашого дослідження, варто звернути увагу на багатомовність Швейцарії, явище якої можна пояснити за допомогою історії цієї країни. Зокрема, на різних етапах розвитку сучасну Швейцарію завойовували народи, приєднуючи завойовані землі до своєї території. А саме: такими країнами-завойовниками були Священна Римська Імперія, Франкська держава, Рим, Габсбургська Німеччина та інші. Згодом три кантони, бажаючи звільнитися від чужоземного панування, об'єднались у боротьбі проти Габсбургів і таким чином створили конфедерацію. Такі історичні події і призвели до створення сучасної мовної та етнічної ситуації в Швейцарії.

Крім того, для порівняння з Україною важливо також визначити адміністративно-територіальний устрій Швейцарії. Швейцарія є федеративною державою, що складається з різних кантонів. Кожен з кантонів має свою конституцію, уряд, контроль над кордонами, армією тощо. У кожного з двадцяти шести кантонів є своя офіційна мова, деякі з них є багатомовними. Але це не означає, що всі офіційні мови однаково використовуються. Наприклад, якщо швейцарець є носієм французької мови, але знаходиться у німецькомовному кантоні, то до місцевого органу можна звертатись лише німецькою. Тобто кожна з регіональних спільнот у Швейцарії формує політику щодо захисту власної мови та культури, хоча і цінується кожна з них.

Багато жителів Швейцарії говорять декількома мовами. Випускники шкіл зобов'язані знати дві офіційні мови своєї держави та додатково англійську. Також швейцарець може працювати у будь-якому місці, але необхідною умовою є знання відповідної мови кантону. Дуже часто політики, що є носіями однієї мови, повинні

робити офіційні заяви іншою. Уся документація дублюється однією або ж лише двома мовами. Хоч у Швейцарії і немає політико-мовних конфліктів і кожен з представників офіційної мови поважає іншу, проте часто багатомовність може викликати непорозуміння.

Отже, Швейцарія є мультикультурною країною, у якій споконвіку разом проживали різні народи. Україна є унітарною державою, а Швейцарія — федерацією. Остання була створена внаслідок об'єднання різних корінних націй, кожна з яких поважала та цінувала мову, культуру та традиції іншої. Тому запозичувати мовний досвід Швейцарії для України є некоректним.

Подібним же може бути і порівняння ситуації щодо двомовності в Канаді та Україні, проте тут воно все-таки має свої особливості. Науковці виділяють Канаду як країну «ідеальної двомовності»: в законодавстві цієї держави проголошено дві офіційні мови — англійська та французька. Це, зокрема, пов'язано з історією створення держави та мовною позицією народів, що її населяють, різницею їх культури та менталітету. І хоча існують дві державні мови, більшість канадців користуються лише французькою, у той час як навіть не кожний п'ятий розуміє англійську. Проте в залежності від того, яке місто країни досліджується, ситуація може бути і протилежною.

На практиці ж канадський білінгвізм підтримується державою: згідно з її законодавством кожен громадянин має право вільно обирати, якою з двох мов користуватися та якою отримувати освіту, передбачається право на отримання послуг тією чи іншою мовою, а також існування двомовних державних публікацій.

Чи є мовна ситуація в Україні схожою до Канадської? Підсумовуючи викладений вище матеріал, можемо зробити висновок, що, як і Швейцарія, Канада є антиподом Україні у цьому питанні. Це

пояснюється тим, що потреба в закріпленні двомовності в Канаді пов'язувалася державотворцями з історією формування цієї країни, а саме: шляхом злиття двох протилежних і зовсім не схожих між собою народів. Хоча Україна у свою чергу і була поділена довгий час державами на дві частини, проте її народ не втратив єдності та розуміння власної цілісності.

З цієї ж причини прикладом мовної політики для України не може бути також і Бельгія – двомовна країна Західної Європи: науковці часто називають її «клаптиковою імперією», мешканці кожної частинки якої говорять лише однією з двох мов – або фламандською, або французькою і не розуміють іншою. Що ж стосується України, то більшість її населення може вільно спілкуватися чи то українською, чи то російською, щодо якої були наміри зробити її другою державною мовою.

Розвиток двомовності в нашій країні часто пов'язують за схожими рисами саме з Фінляндією, що має дві державні мови – фінську та шведську, адже вони є тотожними навіть за своїм історичним розвитком та становленням як суверенних і незалежних держав: і Україна, і Фінляндія на початкових етапах свого існування були частина імперій, що включали в себе декілька різних між собою народів. Крім цього, фінська мова, так само як і українська, довгий час пригноблювалась у своєму розвитку та залишалася мовою лише селян, у той час як шведська використовувалася на державному рівні.

Як уже зазначено, наразі у Фінляндії на законодавчому рівні закріплені дві державні мови, і навіть той факт, що лише шведська мова досить довгий час залишалася єдиною офіційною мовою, не вплинув на сучасність: після проголошення фінської мови другою державною уряд цієї країни створив таку державну політику, що на

даний час нею говорять більше дев'яноста відсотків всього населення.

Якщо ж використати досвід Фінляндії для вирішення мовного питання нашої держави, то можна стверджувати, що проголошення другої державної мови є можливим в Україні. Проте важливим елементом даного проекту має бути обов'язкова державна підтримка української мови, яка забезпечить вільний її розвиток.

Крім цього, також є схожим бажання владних представників і України, і Фінляндії запровадити англійську як ще одну державну мову: забезпечити обов'язковість її вивчення в закладах освіти, дати право на вільне користування в офіційному листуванні та юриспруденції тощо. Таке бажання вони пояснюють потребою розвитку молоді та й усього населення в знанні іноземної мови. Першими кроками для цього є створення міністерствами названих держав програм та концепцій запровадження англійської мови у різноманітних сферах життя держави, зокрема, обов'язкове її вивчення в університетах та досягнення певного рівня у знанні її.

Отже, порівнявши мовну ситуацію в Україні та інших державах, що передбачають можливість існування на одному рівні декількох мов, можемо зробити висновок, що схожою у цьому питанні до України є саме Фінляндія, яка має таку ж історію свого розвитку та становлення власної мови. У той час як антиподами виступають Бельгія, Канада та Швейцарія, які хоча науковці часто і беруть за приклад, проте які за наведених вище причин не можуть ним бути. На наш погляд, звернення до їх досвіду є можливим та доцільним, проте лише з метою уникнення помилок, яких вони припустились, вирішуючи питання державної мови.

Висновки. Отже, незалежність України неможлива без усвідомлення громадянами України того, що державна мова повинна

бути лише одна – українська. Українська мова – це ідентичність українського народу. Держава має забезпечувати українській мові статус державної, тому законодавчо в Україні повинна бути закріплена лише вона. Державну мову повинні використовувати ЗМІ, видавництво, кіно, театр тощо. Українська мова повинна бути мовою освіти та науки. Державні службовці мають використовувати її у робочий час. Проте дія закону не повинна поширюватися на сферу приватного життя. Люди мають право на вільний вибір мови спілкування у побуті. Крім цього, Україна повинна визнавати всі національні мови і гарантувати меншинам мовні права.

Література:

1. Конституція України, 1996. (Верхова Рада України). Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. Висновок Венеціанської комісії щодо статті 7 Закону України «Про освіту». Рада Європи. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2017\)051-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2017)051-e)
3. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 08.12.2020).
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 16.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.12.2020).
5. Рішення КСУ № 10-рп/99 від 14.12.1999 р. (справа про застосування української мови). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99#Text> .

6. Ткаченко Є. В. (2018). Правовий захист прав етнічних та мовних меншин: навч. посіб. Київ, 315.
7. Лопушинський І. П. (2010). Державна мовна політика в Україні. Олді-плюс, Херсон, 478.
8. Куць О. (2004). Мовна політика в державотворчих процесах України: навч. посіб. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Харків, 276.
9. Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України. <https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova> (2020, січень, 21).
10. Становище української мови. <<https://prostirsvobody.org/news/0/550>> (2020, листопад, 06).
11. Масенко Л. Т. (2010). Нариси з соціолінгвістики. Вид. Дім “Києво-Могилянська академія”. Київ, 243.
12. Нагорна Л.П. (2005). Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ, 315.
13. Лопушинський І. П. (2016). Мовно-політичний сепаратизм як лінгво-політичне явище. Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи. <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6105/1/%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90%20%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%92%20%D1%87%201_p035-038.pdf> (2016, листопад, 30).

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy, 1996. (Verkhovna Rada Ukrainy). [The Constitution of Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiynyy sayt Verkhovnjyi Rady Ukrainy [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]*.
2. Vysnovok Venetsians'koyi komisiyi shchodo statti 7 Zakonu Ukrayiny «Pro osvitu». Rada Yevropy. [Position of the Venice Commission on

Article 7 of the Law of Ukraine "On Education". Council of Europe]. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2017\)051-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2017)051-e)

3. Pro zabezpechennya funktsionuvannya ukrayins'koyi movy yak derzhavnoyi: Zakon Ukrayiny vid 25.04.2019 r. № 2704-VIII. [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language: Law of Ukraine of April 25, 2019]. Date of update: 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (appeal date: 08.12.2020).

4. Pro osvitu: Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Date of update: 16.11.2020. [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (appeal date: 08.12.2020).

5. Decision of the CCU № 10-rp / 99 of 14.12.1999 (case on the use of the Ukrainian language). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-99#Text> .

6. Tkachenko E. V. (2018). *Pravovyy zakhyst prav etnichnykh ta movnykh menshyn: navch.posib.* [Legal protection of the rights of ethnic and linguistic minorities: textbook], Kyiv, 315.

7. Lopushinsky I. P. (2010). *Derzhavna movna polityka v Ukrayini. Oldi-plyus* [State language policy in Ukraine. Oldi-plus], Kherson, 478.

8. Kuts O. (2004). *Movna polityka v derzhavotvorchyykh protsesakh Ukrayiny: navch. posib. KHNU im. V.N.Karazina/* [Language policy in the state-building processes of Ukraine: textbook. KhNU them V. N. Karazin], Kharkiv, 276.

9. Patriotism, language and foreign policy priorities – public opinion of Ukraine. <https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova> (2020, January, 21).

10. The situation of the Ukrainian language. <<https://prostirsvobody.org/news/0/550>> (2020, November, 06).
11. Masenko L. T. (2010). *Narysy z sotsiolinhvistyky. Vyd. Dim "Kyievo-Mohylyans'ka akademiya*. [Essays on sociolinguistics. View. Kyiv-Mohyla Academy House], Kyiv, 243.
12. Nagornaya L. P. (2005). *Politychna mova i movna polityka: diapozon mozhlyvostey politychnoyi linhvistyky*. [Political language and language policy: the range of possibilities of political linguistics], Kiev, 315 .
13. Lopushinsky I. P. (2016). *Movno-politychnyy separatyzm yak linhvopolitychne yavlyshche. Ukrayins'ka mova v yurysprudentsiyi: stan, problemy, perspektyvy*. [Linguistic and political separatism as a linguistic and political phenomenon. Ukrainian language in jurisprudence: state, problems, prospects]. <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6105/1/%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90%20%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%92%20%D1%87%201_p035-038.pdf> (2016, November, 30).